
SYNTHESE

Sinds begin 2020 verkeert een groot aantal landen in de greep van de COVID-19-pandemie die door de verspreiding van het Coronavirus werd veroorzaakt. Deze pandemie heeft een wereldwijde gezondheidscrisis doen ontstaan die op zijn beurt een wijdverspreide en uitgesproken negatieve economische schok heeft toegebracht. Ook België wordt zwaar getroffen zowel op menselijk, maatschappelijk als economisch vlak. Bovendien was de budgettaire uitgangspositie van ons land allerm minst gunstig te noemen met een verwacht vorderingstekort van 3,2% bbp en een schuldgraad van 100,7% bbp voor 2020 yóór de uitbraak van de Coronacrisis in ons land ¹. Rekening houdend met de impact van deze crisis, kan het vorderingstekort oplopen tot ten minste 7,5% bbp.

Deze uitzonderlijke omstandigheden gaan gepaard met grote onzekerheden over de duur en de omvang van de gezondheidscrisis en de daaruit voortvloeiende economische crisis. Bijgevolg zijn ook de gevolgen op begrotingsvlak zeer moeilijk in te schatten. De budgettaire impact van de vereiste noodmaatregelen om de gezondheidscrisis te bedwingen alsook van de financiële en monetaire maatregelen die op nationaal en Europees niveau werden genomen om enigszins de negatieve gevolgen voor de economische activiteit en het inkomen van de burgers te lenigen, is bijzonder hoog maar nog niet met zekerheid te bepalen. Volgens de toestand op 22 april 2020 wordt het totaalpakket aan tijdelijke maatregelen geraamd op 1,1% bbp, bovenop de budgettaire impact van de werking van de automatische stabilisatoren.

Ondanks deze buitengewone context gaat het Europees Semester door zoals gepland. Dit betekent dat België het Stabiliteitsprogramma uiterlijk eind april 2020 aan de Europese Commissie dient over te maken. Dit advies kadert in de voorbereiding van dit Stabiliteitsprogramma.

In tegenstelling tot de voorgaande adviezen van de Afdeling wordt geen budgettair traject uitgetekend omdat de opstelling van een stabiel macro-economisch kader en vooruitzichten inzake de evolutie van de overheidsfinanciën in volle crisisperiode niet mogelijk is.

¹ Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2020-2025, 20 maart 2020.

Met het oog op een zekere harmonisering van de Stabiliteits- en Convergenceprogramma's in deze moeilijke periode, heeft de Europese Commissie nieuwe richtsnoeren uitgewerkt om de Lidstaten van de Europese Unie de mogelijkheid te bieden de opstelling van die Programma's voor 2020 te vereenvoudigen. De structuur van onderhavig advies werd op deze Europese richtsnoeren afgestemd. Daarom bevat dit advies – naast een inleidend hoofdstuk – nog drie hoofdstukken die overeenstemmen met de drie delen die minimaal in de Stabiliteits- en Convergenceprogramma's voor 2020 moeten opgenomen worden, waarbij de focus ligt op 2020 en indien mogelijk 2021:

- 1) een overzicht van het begrotingsbeleid als reactie op de COVID-19 uitbraak;
- 2) de economische vooruitzichten;
- 3) de budgettaire indicatoren van de Gezamenlijke Overheid en de beleidsmaatregelen voor de aanpak en de inperking van de gezondheids- en economische crisis.

De Europese Commissie is van oordeel dat de inperking van de onmiddellijke economische schade noodzakelijk is om het risico op een ontsporing van structurele aard te beperken en de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op middellange en lange termijn veilig te stellen. Daarom werd beslist om de "algemene ontsnappingsclausule" (general escape clause) te activeren. Deze flexibiliteitsclausule maakt deel uit van de hervorming van het Stabiliteits- en Groeipact dat in 2011 door het Six Pack werd doorgevoerd op basis van de lessen getrokken uit de financiële crisis van 2008-2009 en werd nog nooit eerder toegepast. De inzet van maximale budgettaire flexibiliteit moet de Lidstaten toelaten:

- een budgettair beleid te voeren dat de implementatie mogelijk maakt van alle maatregelen die vereist zijn voor wat de eerste prioriteit moet zijn, met name een adequate aanpak van de crisis;
- en tegelijkertijd toch binnen het regelgevend kader van het Stabiliteits- en Groeipact te blijven.

Inherent aan deze flexibiliteitsclausule is dat de toepassing ervan de budgettaire houdbaarheid van de overheidsfinanciën niet in gevaar mag brengen en dat de toegestane afwijkingen van tijdelijke aard dienen te zijn.

De Afdeling benadrukt dat de budgettaire uitgangspositie van België, met vorderingentekorten die reeds vóór het uitbreken van de Coronacrisis door het Federaal Planbureau geraamd werden rond 3% bbp voor de jaren 2020-2023 en een schuldratio die in 2023 zou oplopen tot 102,5% bbp ², zeker niet optimaal is en dat de houdbaarheid van de overheidsfinanciën tijdens en nog meer na de crisis een zeer belangrijk aandachtspunt moet blijven. Die houdbaarheid op middellange en lange termijn is in België risicovol omwille van het samengaan van de hoge schuldgraad én de verwachte toename van de vergrijzingskosten, in het bijzonder de pensioenuitgaven en uitgaven voor langdurige zorg. Bij ongewijzigd beleid en met een residuele impact van de Coronacrisis op middellange termijn, zal een inspanning nodig zijn teneinde een budgettaire ontsporing te vermijden. De omvang van deze inspanning zal ten vroegste begin 2021 kunnen ingeschat worden. De maatregelen die genomen zijn om de economie te ondersteunen, dienen van tijdelijke aard te zijn en de overheidsfinanciën dienen op orde gesteld te worden zodat buffers kunnen opgebouwd worden om volgende crisissen, van welke aard ook, te kunnen opvangen.

De overheidsfinanciën dienen op een gecoördineerde wijze op Belgisch niveau beheerd te worden.

² Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2020-2025, 20 maart 2020.